

על חופש הדיבור

אני מאושר שנפלה בידי הזכות לחיות במישור דמוקרטי, שבו שמורה לכל אזרח הזכות הגדולה לדבר באופן חופשי אל הקיר.

כאן, שלא כמו בבריית-המועצות, ספרד, מצרים, צ'כוסלובקיה, פורטוגל ושאר המדינות הטוטאליטריות, בהן לא מרשים לאדם להוציא מילה מהפה, מותר לי עוד, תודה לאל, לדבר אל הקיר מהיום עד מחר, ואיש לא יעצור בעדי.

אם משהו לא מוצא חן בעיני, אני לא חייב לשותק. אני יכול לדבר אל הקיר מה שאני רוצה — חוץ מדברים העלולים לסכן את בטחון הקיר, כמובן.

אם מתגלה לי, למשל, איזו שער-רוריה ציבורית, כמו ביוזבו עשרות מיליונים על-ידי הממשלה, קימו של פשע-מאורגן בארץ, שחיתות קטנה,

מעילה בכספי הציבור, מחדל ממשלתי בשטח הכלכלי הפוליטי או החברתי — אני יכול לכתוב על זה סידרת מאמרים אל הקיר, או מאמר ראשי לקיר, או מכתב מערכת אל הקיר. הקיר הוא, איפוא, כוחה הגדול של הדמוקרטיה. מפני שזה קיר מיוחד במינו, עשוי מחומר סופגני, הבולע לא רק את הדברים שנאמרים אליו, אלא לפעמים גם את דוברם. הומר מהפך כני זה, שהוצא על-ידי מומחי הממשלה לחקר דעת קהל, מבטיח את שליטתם הנצחית של השולטים, ומרסן אותם בפני פגיעה מעשית על-ידי מבקריהם.

העיקרון הדמוקרטי היפה ביותר הוא בעצם פשוט מאוד: האזרח יכול להגיד מה שהוא רוצה, והממשלה יכולה לעשות מה שהיא רוצה. חלוקת התפקידים כאן ברורה מאוד.

האם ביקש העלאה במשכורת שמר שוקן החסכן לא יכול היה להעניק לו? האם נתגלו חילוקי-דעות פוליטיים ביניהם? אולי לא הסכים מר שוקן למדיניות העריכה של מר קוטלר? מה קרה שם בדיוק — איש אינו יודע ואיש אינו טרחה לשאול. משונה. משונה מאוד.

כאשר מתפטר מנהל הסלוויזיה, כאשר רשות השידור מחליפה את מנהל "שידורי ישראל", כשמוכ"ל של אחד ממשרדי הממשלה מורד בדרגה, או כשמוכ"ר מפלגת העבודה מחליט לסיים את תפקידו — העיתונות לא מפסיקה לחקור, לדרוש, לראיין ולפרש את החילופין. אך כשעורך "הארץ", עתונאי ותיק ומוכשר, שתרם רבות לשיפור רמת העריכה של העתון, מוחלף לפתע בחרור נחמד אך חסר-נסיון, עתונאי כגדעון סאמט, שום עתון לא מגיב על העניין. ממש קשר שתיקה. יד רוחצת יד, ופה סתם פה, הנה מתגלה לפנינו שוב הסולידאריות המקצועית במלוא תפארתה.

ומה איתנו? מה עם קוראי העתון? מה עם ציבור צרכני האינפורמציה? הרי

עתון "הארץ", שמר שוקן הוא בעליו, בכל זאת איננו עסק פרטי לגמרי. הרי מר שוקן טרחה ברשימותיו הנדירות להוכיח לנו שהוא מדבר בשם הציבור ופועל לטובתו. שמא יועיל המצנאט החברתי להסביר לקוראיו למה הוחלף מר קוטלר במר סאמט? הרי הקוראים הרי מר שוקן מאמין שקוראי העתון הם בעלי המניות האמיתיים של העתון. מפקידים בידו יום יום את המנדט לדבר בשמם, ולדאוג לענייניהם, בזכות ה-40% שאגרות שהם משלמים לבעל הקניין. למה לא יסביר מר שוקן לקהל מאמיניו מה בדיוק התרחש שם במערכת? או אולי הוא חושב שאין זה מעניינינו? תופעה מעניינת מאוד. דעותיהם של שני אנשים חלוקות על מה טוב יותר בשביל ציבור הקוראים, ואיש מהם אינו שואל את פי הנערה, ואולי בצדק, הקוראים, הבהמות האלה, יאכלו כל מה שיגישו להם, ובכל צורה שיגישו להם. עובדה! איש מהם לא פצה פה עד עכשיו, או אולי הגיעו מאות מכתבי קוראים, ו"הארץ" לא פירסם אותם? אם כן, אני מבקש סליחה.

הממשלה מעודדת אלימות

הלקח החשוב ביותר שלמדנו מהפגנות "הפנתרים השחורים" הוא שהשפה היחידה המובנת לממשלה היא שפת האלימות. שהרי הבעיה איננה חדשה. מאז קום המדינה נכתבו על בעיית הפער הסוציאלי מאות מאמרים. מאות נאומים נישאו מעל במות על בעיות העוני, משפחות מרובות ילדים, תתי-נונה, פשע, אפלייה בשטח השיכון, העבודה וההשכלה.

חלק ניכר מנאומים אלה הושמעו אפילו מעל במת הכנסת. על-ידי מנהיגי מפלגות הגלחמות למען צדק סוציאלי. ובכל זאת דבר לא נעשה, הממשלה לא נקטה בשום צעדים ממריים לתוקן המצב. עד שהפנתרים השחורים התחילו לדרוך על היבלות והדשא.

פתאום, מתחת לאדמה, במצבנו הבטיחוני והלכלכלי הקשה, נמצאו 80 מיליון לירות, אותן החליטה הממשלה להקדיש לתמיכה במשפחות מעוטות-יכולת ולהקלת מצוקת הדיור של ישראל השנייה וה-נחשלת.

המסקנה פשוטה: לדיבורים, נאומים, מאמרים, הרצאות והפגנות שקטות ותרבותיות אין כל ערך. רק בכוח, רק באלימות, אפשר לשנות משהו במדינה הזאת. שפה אחרת לא מבינים כאן. עובדה.

החוכמת-חיים פשוטה זו היא גם הכוח המניע לגל השביתות, הפוקד אותנו מדי פעם בפעם, עוד לא קרה שהממשלה או התעשיינים יציעו ביוזמתם לשפר את נאמי העובדים. עוד לא קרה שמשרד-האוצר, המייצר את כל המזונות הפיקטיבי כדי לשמור על האינדקס מפני זעזועים, משרד-האוצר היודע את האמת על יוקר-החיים, ימליץ ביוזמתו ומרצונו החופשי על העלאה כלשהי במשכורתיהם של עובדי די הנמלים, הדואר, המורים, חברת הדי-השמל או פקידי המכס.

כל פועל בארץ הוזהר שיש לו סיכוי לראות גרוש נוסף, אלא אם כן יתבע אותו בתוקף. והוא יודע שדיבורים בלבד, ויהיו אלה תקיפים ככל שיהיו, לא יעזרו לו. הדרך היחידה שבה אפשר להשיג משהו במדינה הזאת היא הכוח. רק בכוח השביתות וההפגנות האלימות ניתן לשנות כאן משהו. שפה אחרת, מסתבר, הממשלה אינה מבינה.

זו איננה השמצה. זו עובדה, אותה מוכיחה הממשלה יום-יום, כאשר היא נכנעת לאיומים, סחיסות והפגנות בלתי-שקטות. בכניעתה זו מעודדת הממשלה את השימוש באמצעי אלימות.

קבלת פנים

השבטים הגדולים בסירה ליר אונה, אחרי שנודע לו שראש השבט רצה לקבל את פניו, ולחלק את שאר החלקים לבני משפחתו.

באיחור ניכר הגיע אלי השבוע סיפור קטן על סיורו האחרון של שרה-חנה שלנו ביבשת אפריקה המתעוררת. לפי אותו סיפור, סירב מר אבא אבן לבקר את אחד

יחי החופש

על תנועתיו של משורר ערבי אחד, בשם פאוזי אל-אסמר? בטענה שהפיקוח עליו יהיה קל יותר אם המשורר יהיה מרוחק ל"סביבתו הטבעית", לוד, אוסרים עליו כוחות-הבטחון לנסוע לתל-אביב, ללא רשיון מיוחד, שאותו הם נותנים כשמתחשק להם, ואינם נותנים כשלא מתחשק להם.

ולמה ערבים רבים במדינת ישראל, גם אלה שלא ישבו במאסר ללא משפט, חייבים להצטייד ברשיון כדי לנסוע לירושלים, טבריה או אילת, בשעה ש-תושבי השטחים רשאים לשחות יום-יום בימה של תל-אביב ונתניה?

אני לא רוצה להיות נודניק, אבל אולי יענה לי מישהו סוף-סוף על השאלות המטרידות האלה?

אני יודע שנמאס לכם כבר לשמוע על מעצרים אדמיניסטרטיביים, צווי-ריחוק ו-הגבלת חופש-התנועה של ערבים ישראלים, אבל מה אפשר לעשות? זה עדיין מטריד אותי, ומשיך להטריד אותי כל עוד לא יתוקן העוול הזה כלפי חלק מאזרחיה של מדינת ישראל. לפני שבוע הוסרו הגבלות התנועה מעל ערביי השטחים, ומעתה הם רשאים ל-היכנס ללא רשיון מיוחד לשטחה של ישראל, לנסוע לכל מקום שמתחשק להם, ולשחות כאן עד שעה אחת בלילה. זה יפה מאוד, באמת. אני רק לא מבין דבר אחד: אם לשירותי-הבטחון שלנו יש די אנשים כדי לשים עין על מיליון ערבים אשר, תיאורטית לפחות, יכולים להציף מדי יום את ערי המדינה, איך זה שהם אינם מצליחים להשיג

הממשלה מאיימת

השובתים יחזרו לעבודה. מזכיר ההסתדרות, מר יצחק בן-אהרון, נפגש השבוע, לפי ידיעה זאת, עם שרי הממשלה, כדי לרכך את עמדתם ולשכנע אותם שהפעם, תביעתם באמת מוגזמת.

חוגים יודע-דבר, המקורבים למקורות אינפורמציה מהימנים-בדרך-כלל, מוסרים לי שהממשלה עומדת להכריז על שביתה, והיא מאיימת שלא תתכנס לדון בעניין גל השביתות, העובר על הארץ, עד שכל

רעיון בריא

ישנם מצבים בהם תיעדר תעודה פזאת יכול להסביר לנו את התנהגותם ועמדוריהם של חברי-כנסת אחדים, בדיונים חשובים, כמו בעיות ההומוסקסואליות והפסקת-ההריון.

חברי-כנסת שאינו מצוייד בתעודה החתומה כדת וכדון על-ידי הפסיכיאטר הממשלתי, אסור לו בכלל להביע דעות בענייני תופעות גורמליות או בלתי-גורמליות.

לשכת עורכי-הדין קיבלה לפני זמן מה החלטה, לפיה תהיה הלשכה רשאית לפנות לפסיכיאטר המחוזי, בבקשה לבדוק את חברי האגודה.

רעיון מצויין, ולדעתי צריך להנהיג אותו בכל המוסדות הציבוריים והממשלתיים. אפילו בכנסת. לא יזיק שכל חבר-כנסת יתחלף עם תעודה, שבה יהיה כתוב "אני נורמלי".

הקץ לקרחת

רופא עור בריטי נודע טען לפני זמן מה שקרחת עוברת בירושה, שהיא אינה ניתנת לריפוי, ושהדרך היחידה להילחם בה היא באמצעות הסירוס.

את הנקודה האחרונה הזו לא תפסתי, והעתונים שפירסמו את הידיעה המרעישה לא טרחו ל-הבהירה. האם רצה הרופא לומר שאחת מתוצאות הסירוס היא צמיחת שערות פתאומית, או שמא התי-כוון לומר שרק על-ידי סירוס בעלי הקרחת המסתובבים היום באופן חופשי ברחובות ניתן יהיה בעתיד להעביר

זו מה שנקרא: אתה נשאר קרח מכאן ומכאן. איך שלא יהיה, ועד שהרופא יסביר לנו למה הוא התכוון בדיוק, אני מציע לבעלי הקרחת לבלות כל זמן שמרשים להם.

התפטרותו של יאיר קוטלר

לא טרחה להגיב על הידיעה או להסביר לקוראיו מה הסיבה והרקע לחילופין אלה, ומה בדיוק התרחש שם. האם התפטר מר קוטלר? האם הוא פוטר? האם הושעה מתפקידו? ולמה?

תופעה מעניינת בעיתונות הישראלית. מר יאיר קוטלר, עורך עתון "הארץ", מפנה לפתע את מקומו לגדעון סאמט, והעתונים האחרים מסתפקים בפירסום ידיעה קצרה על חילופי-הגברלי. אף עתון